

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR**

Afdeling A.

140. Voer Menighedsraad.

Afdeling B.

23. Foreningen for Kunsthaandværk.

24. Dansk Billedhuggersamfund.

Afdeling C.

506. Handels- og Anlægsgartner H. F. Ferdinandsen, Nørreballe.

507. Stenhuggermester Johs. Nielsen, Algade, Holbæk.

508. Gartner Jens P. Pedersen, Villa Antonia, Ebberødvej 3, Birkerød.

509. Gartner Marius Jensen, Peter Hjortsvej 18^a, Valby.

»Vore Kirkegaarde« maa ikke sammenfoldes; læs efterfølgende Meddelelse:

Ministeriet for offentlige Arbejder.

Generaldirektoratet for Post- og

Telegrafvæsenet.

III Nr. 164.

København V., den 19. Januar 1933.

I Anledning af Deres Skrivelse af 5. d. M., hvori De beklager Dem over, at Bladet »Vore Kirkegaarde« sammenfoldes under Postbesørgelsen, skal man meddele, at Budene er instrueret om at behandle Bladene omhyggeligt og undgaa, at de beskadiges ved at sammenfoldes, sammenbindes eller stikkes ned i Tasken mellem andre Forsendelser.

Ovennævnte Blad bliver sædvanligvis i København udbragt med særlige Avisbude, idet alle Blade i kunstnerisk Udstyrelse saa vidt muligt omdeles af disse Bude, der er forsynede med Mapper, hvori Bladene uden at sammenfoldes kan indlægges.

Ved en Fejl, som man beklager, er det hermed tilbagefølgende Nummer blevet opsorteret til de almindelige Postbude og udbragt af disse, og det paagældende Bud har desværre ikke lagt Mærke til, at det drejede sig om et Blad af ovennævnte Karakter.

Andre Blade kan det af praktiske Grunde ved Postens Ordning være nødvendigt at sammenlægge eller ombøje i Gang, idet det maa erindres, at de ordnes sammen med andre Forsendelser af højst ulige Størrelse; men denne Fremgangsmaade anvendes saa vidt muligt ikke overfor Blade, der indeholder Illustrationer herunder Tegninger, Kunstbilag e. l.

E. B.

O. S. Olsen.

K. A. Hansen.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

13/12 (Venstrebl.): Kolding Kgd. skal udvides.

15/12 (Villab. Bl.): Til Nyanlæg i Gentofte er opført 200,000 til Krematorium og en ny Kontorbygning 5000 m. m.

17/12 (Ringsted Folketid.): Kapel- og Kgd. udvidelsen i Ringsted maa tages i to Tempi.

20/12 (Ærø Folkebl.): Søby har faaet Ligkapel ved Ombygning af Materialhuset.

21/12 (Viborg Stifts Folkebl.): Viborg Kgd. skapel er bleven udvidet og ombygget, 25,000 Kr. Det før saa skumle Rum er blevet lyst og skønt som en Kirke.

24/12 (Næstved Tid.): Grundstenen er nedlagt til Kapellet i Næstved.

29/12 (Fyns Tid.): Kgd. ved Middelfart Sindssygehospital skal omlægges.

4/1 (Vendsyss. Venstrebl.): Vennebjerg Kgd. er blevet planeret og reguleret.

5/1 (Sydsj. Venstrebl.): Toksværd Kgd. skal udvides.

6/1 (Holbæk Amts Soc. Dem.): Jorden til Kal.-borg Kgd. er paany blevet takseret.

10/1 (Møns Dagbl.): Stege Kgd. er bleven udvidet.

11/1 (Hejmdal): Arbejdet paa Anlægget ved Kgd. i Løgumkloster er i Gang.

13/1 (Kal.-borg Avis): Taksationen paa Jorden til Kal.-borg Kgd. har ansat dens Værdi til 12,500 imod 14,500 før.

14/1 (Rosk. Avis): Paa den nuværende Ass. Kgd. i Roskilde er der kun 20 Gravsteder tilbage.

15/1 (Dagens Nyheder):

Paa Kirkegaarden.

Og følges vi ad paa den Urtegaard, hvor Døde til Hvile vi stede, hvor Kors over Tue i Række staar, da husk: du maa lempelig træde.

Thi Jorden skal ligge saa lind og let som Tæppe for dem, der sover; og Livet skal holde sit Aandedræt hver Gang du vandrer derover.

Og følges vi ad paa den Kirkegaard, hvor Lejet det sidste vi rede, da husk, du maa bede dit Fadervor for dem, der kviler dernede.

Thi dybt i det dunkle Soverum til Bøn de Hænderne folde; men Læben er lukket, stiv og stum, har Ordet ej længer i Volde.

Giv Læbernes tavse Beden Lyd, at Sukket fra Graven kan stige; ja længes de Døde mod Livets Fryd — O, Herre: Komme dit Rige!

J. M. Sick.

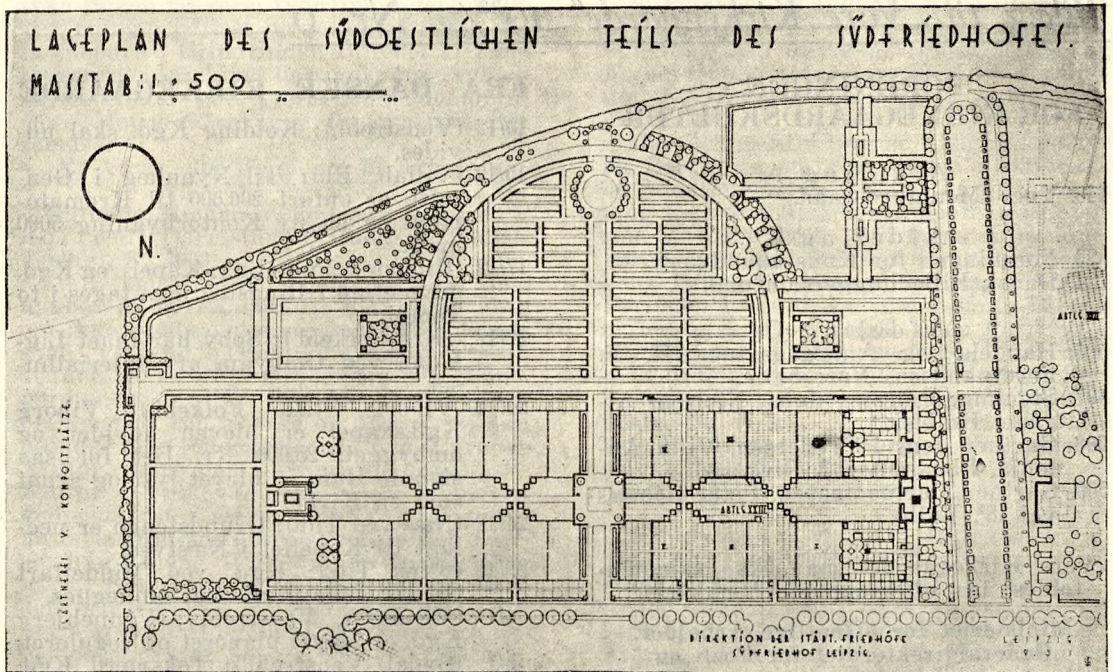

Fig. 9. Udvidelse af Südfriedhof i Leipzig. (Gartenkunst 1932 Nr. 6).

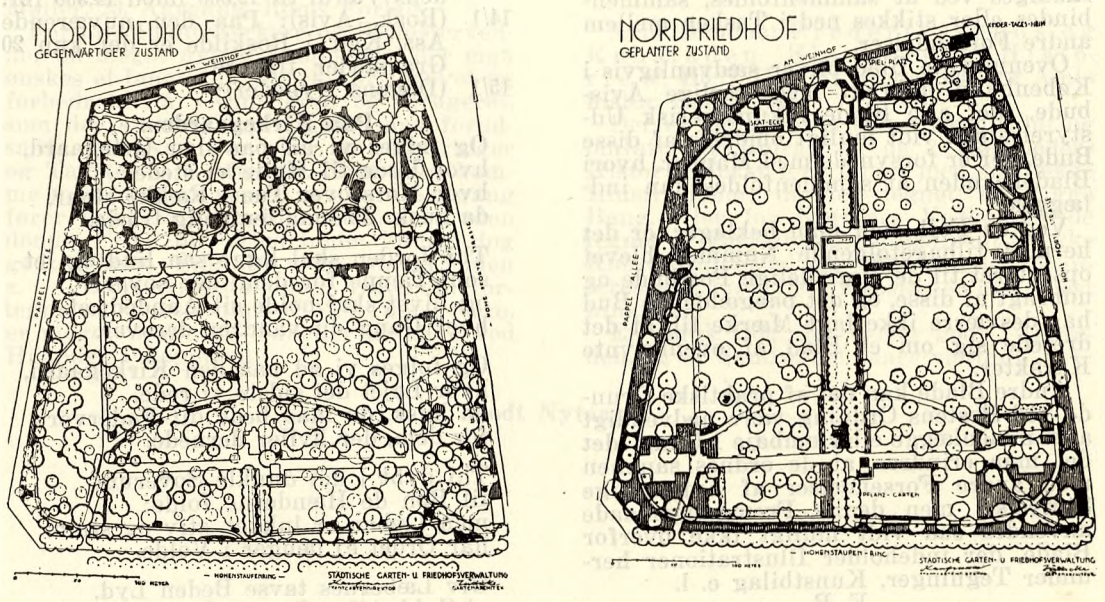

Fig. 9. Omændring af en Kirkegaard til Rekrationsanlæg. (Gartenkunst Nr. 6).
 (Se Teksten pag. XXXV).

FRA TIDSSKRIFTERNE

Vejle Amts Aarvog 1932:

Vore Kirkegaardsdiger, deres Anlæg og Tilstand.

Naar de gamle Landsbykirker overvejende er blevet placeret paa høje Punkter i Terrænet, skyldes dette Forhold vel nok, at disse høje Punkter fra ældgamme Tid var Samlingssteder for vedkommende Egnes Befolkning — i mange Tilfælde Helligdomme, hvor Naturmagter og følgende Trossæts skiftende Guder var dyrkede.

At letkendelige Højder i Landskabet fik saadan Dragning, hidrører atter fra den Trang til Orientering, der før eller senere vaagner hos Mennesket i Skovens Tykning og under Slettens lave Horisont, og som er et af de første bevidste Skridt mod Erkendelse ud over Lejrens og Dagliglivets Omraade.

Nu ligger da Kirkerne paa utalte Slægters Mødested. Og som de rejser sig mellem Huse og Marker, Skove og Enge, er de det storslaaede Udtryk for Middelalderens Stræben efter monumental Virkning, for dens Bygmestres Evne til at føje Bygværket ind i Omgivelserne, saa Helheden blev harmonisk skøn.

Men ikke mindre velfunderet er Forholdet mellem Kirkens Murflade og det stablede Stengærde om den viede Jord Kirken rundt. I oprindelig Skikkelse staar Kirkegaardsdiget til Kirkebygningen som Fodstykket til Kunstværket, som Rammen til Billedet: Intet kan ændres uden Skade, fordi Anlægget netop er det eneste rigtige, krævet just saaledes af selve Skønhedens faste Lov.

Ogsaa i sig selv — isoleret betragtet er det fyldige Storstensdige imponerende og saare smukt, ofte mangefarvet, overvejende graat, lavdækket og mosgroet, præget af skiftende Vejrlig gennem Aarhundredere.

Mange Steder kan man desvære ikke se, hvor godt Kirke og Dige passer sammen, idet moderne Bebyggelse og misforstaaet Plantning er rykket Kirkegaarden utilbørligt nær.

Har slig Indkredsning ikke kunnet hindres, maa det nu være nødvendigt, man søger de gamle Stendiger værnet mod yderligere Overlast og Fare.

Der er jo saa godt som overalt herhjemme sket det glædelige, at den stærkt stigende Sans for Have- og Blomsterdykning medførte en langt bedre Pleje af vore Kirkegaarde end før; tillige bruges i vore Dage en Mængde Kranse, og Grene anvendes til Kirkepyntning. Den nævnte Overlast bestaar deri, at meget Affald kastes ud over nærmeste Dige, hvorved dette efterhaanden næsten ganske skjules under visne Kranse, Blade

og lignende. Følgen bliver, at Jorden langs Ydersiden af Kirkegaardsdiget faar en yppig Plantevækst — Nælder m. m. — hvori mange Slags Frø fra Træer og Buske spirer, danner Vildnis og skæmmende Buskads. Hvad hjælper saa al Kultur indenfor Diget, naar de uventede Omgivelser bringes i uordentlig Tilstand.

Enhver, som tager sig Lejlighed til at efterse vore Kirkegaardsdiger, vil kunne bevidne, at der ofte hersker et groft Misforhold mellem den godt vedligeholdte Kirkebygning, den velpassede Kirkegaard og det forsømte, tilgroede, tit halvt nedfaldne Stendige omkring Kirkegaarden. Den Fare er nærliggende, at det uskønne Billede, man har for Øje, leder et Menighedsraad, som dog omsider vil gøre noget for at fremskaffe en Bedring, til at bryde Diget helt ned, sætte et nyt op — maaske muret i Cement — sælge de overflødige Sten som Vejmateriale: en spinkel og ringe Mur faar man i Erstatning for det gamle Stengærde.

Hensigten med denne Paavisning er om muligt at vække Interesse for Bevarelse af vore Kirkegaardes smukke oprindelige Stendiger.

Rasmus Mortensen.

Menighedsraadens Bl. 1932, Nr. 10:

Gravsteders Vedligeholdelse.

Det er ikke noget opbyggeligt Syn, naar man i sin Ferie kommer rundt omkring og ser den Tilstand, hvori mange Gravsteder henligger paa vore Kirkegaarde, fulde af Ukrudt og højt Græs, ganske forsømte. Hvorfor bliver dog ikke saadanne Gravsteder sløjfede og tilsaaede med Græs eller belagte med Grus? Selv mellem København og Helsingør kan man paa Kirkegaarde ud mod Strandvejen se det ene Gravsted efter det andet overgroet og forsømt. Man spørger uvilkaarligt: Hvor er Kirkeværgen henne? Og hvorfor klager Kirkegaardernes andre Gravstedejere ikke over, at de faar Nabogravstedernes Ukrudtsfrø ind paa deres Gravsted. Parolen maa være: velholdte Gravsteder! Mange Steder paa Landet er Kirkegaarden det eneste Sted, Folk har at tage hen. Derfor skal Gravstederne holdes i sømmelig Stand. Nu er Tiden inde til at rydde forsømte Gravsteder. Gør det! Saa gives der samtidig Arbejde til en og anden arbejdsløs.

Kirkeværgen.

Gartenkunst Nr. 6: Das Reichsehenmal bei Bad Berka, ill. Nr. 8: Umgestaltung ausgelegener Friedhöfe zu Erholungspark. (Se Fig. 8). Grabmalkunst und der Grabmalausstellung. Der Erweiterung des Südfriedhofes, Leipzig m. m. (Se Fig. 9) (Begge Fig. paa pag. XXXIV).

Gartenschönheit: November 1932:
Die Bepflanzung eines Waldfriedhofs, af
L. Meyer, med Bill.

Kriegsgräberfürsorge Nr. 11:
Allerseelen. — Zum Totenfest. Über Gräber
vorwärtz, m. m. — Nr. 12: Gedenkrede
in der Langemarcksfeier des Lange-
marcks-Ausschusses. Kriegsgräberfürsorge
und Jugend. — Deutsche Weinacht m.
m. — Nr. 1: Zum Jahreswechsel. Der Aus-
bau der deutschen Kriegsgräberstätte
Connantre, Frankr. — Re'nisere m. m.

Ignis Nr. 6: En svensk eldbegängelse-
film. Nya Bestemm. för Flyttning av
gravsatt Stoff eller av aska, m. m.

Naar nye Kirkegaarde skal anlægges.
Af Havearkitekt Johannes Tholle.

Naar en Kirkegaard paa Grund af Sog-
nets Vækst i Indbyggertal, paa Grund af
for høj Grundvandsstand eller af andre
Aarsager ikke længere kan afgive de fornødne
Begravelsessteder, paahviler det
Kirken at lade Kirkegaarden udvide, —
eller hvor dette ikke kan lade sig gøre,
at anlægge en Hjælpekirkegaard. Nogen
nøjere Definering af hvornaar der skal
skrides til dette Arbejde, eller hvornaar
der kan skønnes ikke længere at forefin-
des de fornødne, sømmelige Begravelses-
pladser, giver Kirkegaardsloven ikke;
Afgørelsen heraf er overladt til det sted-
lige Menighedsraad, eller eventuelt den
stedlige Sundhedskommission, under
hvem det sanitære Opsyn med Kirke-
gaardene henhører.

Da det erfaringsmæssigt tager relativ
lang Tid, inden en Kirkegaard kan være
færdig til Brug, idet saavel Sagens Gang
hos Autoriteterne som i Praksis (Indheg-
ning, Regulering, Plantning m. m.) ta-
ger Tid, vil det være klogt, om et Me-
nighedsraad i god Tid orienterer sig i
Sagen. Desuden skulde Beplantningen
gerne have Lejlighed til at vokse sig
smuk, saa den uvilkaarlige Uvilje imod
at skulle »ud paa den nye Kirkegaard«
bortelimineres ved, at Kirkegaarden al-
lerede har faaet et hyggeligt og tiltal-
ende Billede, naar de første Begravelser
finder Sted, — og derfor bør der dispo-
neres efter Udvidelser eller Nyanlæg se-
nest 5 Aar før de nødvendigvis maa ta-
ges i Brug, — endnu bedre er en Periode
paa 8 Aar, — ja, denne maa i Virkelig-
heden anses for passende. Jo større Kir-
kegaarden skal være, des længere forud
bør der disponeres for Anlæggelsen. For
lang Udsættelse af Sagen kan gaa ud
over den eksisterende Kirkegaard, ved
at man i Nødssituationer maa belægge
Gange eller paa anden Maade klare sig,
og den Jord, der nødvendigvis skal bru-

ges til at klare en Nødssituation, bliver
normalt langt dyrere at købe, end der-
som der er Tid nok til Forhandling og
Jord nok til endnu et Stykke Tid.

Som det allerede er antydet, skal man
først og fremmest se at faa udvidet den
bestaaende Kirkegaard — snarere end at
skride til Nyanlæggelse af Annekskirke-
gaarde. Baade følelsesmæssige og prak-
tiske Synspunkter taler for, at man bør
udvide, naar da dette ikke er umuligt,
eller naar særlige Omstændigheder taler
for andet. Det, der kunde tale for, at man
skulde anlægge en ny Kirkegaard, er f.
Eks. en Forskydning i Sognets Bebyg-
gelse. Har Bebyggelsen forskudt sig hen
imod en Stationsbygning, eller er der ved
Skov eller Strand opvokset et nyt Villa-
kvarter, eller er Sognets Centrum rykket
bort fra Kirken, da maa Kravene om
at faa en Kirkegaard i en vis Tilknyt-
ning til Befolkningen dér være mindst
lige saa naturlig, som en Udvidelse under
andre Forhold. Og dersom der i Tilknyt-
ning til den nye Bebyggelse kræves op-
ført en Kirke, maa det nøje overvejes,
om der ikke ogsaa bør anlægges en Kir-
kegaard i Forbindelse med denne, — eller
Spørgsmaalet kan maaske blive, om der
paa den nye Kirkegaard skal opføres en
Kirke eller et Kapel. I Svendborg har
man fornylig valgt at bygge en »Kapel-
Kirke« paa den nye Kirkegaard, og dette
bliver maaske Fremtidens Løsen.

Løvrigt ligger Forholdene noget for-
skellige paa Land og i By, — mens det
nemlig paa Landet som oftest vil være
naturligst at udvide, vil denne Mulighed
maaske ikke være til Stede i Byerne, og
her vil desuden den bestandigt tiltagen-
de Gadetrafik kræve, at man maa sørge
for ikke at faa for store Afstande til Kir-
kegaardene, saa at Ligfærdsel m. m. ikke
unødigt besværliggøres. Ved Anlæggelse
af større Kirkegaarde maa naturligvis
Adgangsforholdene ordnes med denne
Kirkegaards Brug for Øje. Der maa der-
for i Hovedstaden disponeres efter flere
forskellige Kirkegaarde til Betjening af
de forskellige Bydele, hvorimod een pas-
sende stor Centralkirkegaard i selv de
store Provsinsbyer vil være tilstrække-
lig til Afløsning af de bestaaende og til
Betjening af Befolkningen i en lang
Aarrække. Hvor stor man skal gøre den
nye Kirkegaard afhænger af Dødelig-
hedsforholdene, og dette vil blive under-
søgt i en senere Artikel; det skal dog
allerede her bemærkes, at ingen Kirke-
gaard bør gøres større end 30 ha, idet
Administration og Drift da fordyres og
vanskeliggøres urimeligt, og paa lignen-
de Maade vil under ellers lige Vilkaar et
Areal, der er kvadratisk, være mere øko-
nomisk at arbejde med end andre For-
mer.